

Obsah

Úvod	1
1. Transformace civilní ekonomiky v USA ve válečnou	5
2. Počáteční programy americké pomoci evropským spojencům	9
3. Konsolidace humanitární pomoci – vznik Úřadu na kontrolu humanitární pomoci	11
4. Internacionalismus v humanitární pomoci- vznik UNNRA	18
5. Poválečné období Rakouska 1945 – 1946	57
6. UNRRA a Rakousko	66
7. Hospodářská situace v Evropě 1946-1947	72
8. Trumanova doktrína	76
9. Avoid Trivia – cesta k Marshallova plánu	80
10. Schválení Marshallova plánu	88
11. „Speciální případ“ – Rakousko	95
12. Prozatimní pomoc	100
13. Pomoc Marshallův plán v Rakousku a cesta k uzavření Státní smlouvy	105
Závěr	114
Seznam pramenů a literatury	118

Úvod

Druhá světová válka byla natolik destruktivní, že v jejím důsledku se Evropa ocitla ve špatné hospodářské situaci. V USA si tuto závažnost včetně jejích důsledků uvědomovaly a proto poválečná obnova přitáhla pozornost jejich politiků, kteří se rozhodli neopakovat chyby z doby po první světové válce. Poražené státy neměly v úmyslu nechat zničit kompletně reparační politikou tak, aby se v těchto zemích rozhořely sociální konflikty, které by v důsledky znamenaly dlouhodobější negativní zásah do obchodních vztahů. Spojené státy si uvědomovaly potřebu rychlé rehabilitace Evropy pro udržení a vývoj své prosperity.

Při práci mé diplomové práce na téma Západní pomoc při obnově Československa jsem narazila na velké množství materiálů k poválečné obnově v Evropě, že jsem se k tomu rozhodla vrátit v rámci svého doktorského studia. Vybrala jsem si tentokrát za cíl studia jinou středoevropskou zemi- Rakousko a jeho poválečný vývoj, jelikož jsem si chtěla vybrat zemi, která měla zhruba podobnou geopolitickou polohu, historii, rozlohu, počet obyvatel jako Československo a která do jisté míry byla válkou podobně zasažena co do zničení hospodářství po druhé světové válce. Rakousko mi přišlo jako ideální příklad země, která podobně jako ČSR byla pod tlakem sovětského svazu, přesto se rozhodla jít západním směrem. Ze země, která na tom byla po válce hůře než ČSR se po deseti letech okupace stala svobodná prosperující země. Přesto startovací pozice v roce 1945 byla více než obtížná, i když v tu chvíli nikdo nepředpokládal, že situace bude obtížná po dobu dalších 10 let, kdy trvala okupace. Pobyt okupačních vojsk na určitou dobu rozdělil zemi podobně tak, jak byla rozdělena Evropa. Píši podobně, protože Sovětská zóna v Rakousku nepatřila úplně na východ jako sovětské satelity, stejně tak západní zóny neměly stejný statut západních zemích jako např. Francie či Velká Británie. Svým zvláštním postavením, kdy země oscillovala mezi východem a západem, jako země osvobozená a zároveň okupovaná, si vysloužila i zvláštní přístup západních spojenců, zvláště pak ze strany USA.

Na tomto modelu jsem si vybrala dva pilíře hospodářské poválečné obnovy od Spojených států směrem do Evropy. Organizaci UNRRA a Marshallův plán. Prvotním cílem mé práce bylo zformulovat hlavně nové poznatky, které jsem objevila při studiu a které by doplnily můj předchozí výzkum. Těch poznatků bylo několik a proto jsem se rozhodla zdokumentovat chronologicky vývoj koordinované humanitární pomoci v USA s důrazem pak hlavně na

organizaci UNRRA, která je v naší historiografii pomíjená. UNRRA si větší pozornost zaslouží, protože to byla první mezinárodní organizace s koordinovanou humanitární činností, která ale v našem povědomí není tak známa a důkladně zpracovaná. Zvláště pak její druhá část, kdy se nejednalo jen o prvotní zasilání dodávek nejpotřebnějšího zboží, které mělo pomoci s výživou obyvatelstva, ale kdy se organizace zaměřila i na programy s dlouhodobým rehabilitačním efektem, jako jsou různé edukativní kurzy, zaměření na rehabilitaci po válce bezprizorních lidí, či hledání ztracených lidí a dětí a podpora repatriační politiky. V USA a v Německu byla UNRRA známá hlavně díky této činnosti, v Německu to bylo zejména kvůli tomu, že v zemi po válce zůstalo velké množství uprchlíků, bývalých vězňů koncentračních táborů či lidí totálně nasazených,¹ o které se UNRRA starala. V USA to bylo hlavně díky tomu, že tato správa uprchlických center a její přebujelý úřednický aparát byla velmi finančně nákladná operace, což se neobešlo bez kritiky a nesouhlas z řad veřejnosti a některých politiků.

Dalším cílem výzkumu byla druhá organizace – Marshallův plán, s tím, že jsem chtěla podchytit i nálady a postoje americké veřejnosti vůči této propagované pomoci. Jak se stavěly Američani k tomu plánu evropské obnovy v době, kdy zrovna ne s příliš velkým úspěchem končila UNRRA. Co bylo skrytou motivací politické elity USA a jak se jim dařilo ovlivnit názory veřejnosti tak, aby program veřejnost podpořila. Propagandistická složka Marshallova plánu byla velmi důležitou složkou celé pomoci, jelikož v této době se již jednalo o počátky studené války. Na rakouském příkladu jde pak po celou dobu deseti let vidět boj západu a východu, kdy sovětská strana neměla šanci vykompenzovat štědrú pomoc, která plynula do západních zón a bylo to vůbec její prioritou?

Oba programy pak na příkladu Rakouska ilustrují přechod myšlení a struktury organizované americké pomoci od různých menších spolků pod záštitou UNRRA, které braly pomoc poválečné Evropě a jejímu obyvatelstvu jako poslání, pomoc měla čistě altruistickou podobu, po mírně organizovanější organizaci UNRRA, která už měla v jistém rozsahu zabarvené politické pozadí, až po Marshallův plán, který byl výlučně hospodářsko-politickým programem, kterým Amerika prosazovala leckdy asertivně až v některých oblastech agresivně své zájmy. Nabízí se tak hypotéza, v jakém rozměru tyto humanitární programy zasahovaly do politického

¹ V roce 1943 se uvádělo, že jen v Evropě takovýchto lidí bude po válce okolo 21 miliónů, v samotném Německu to bylo okolo 8 miliónů, NA, f. UNRRA, k. 53, zahraniční obchodní tisk, The Story of UNRRA, February 15, 1948, s. 35

vývoje, co byly jejich hlavní cíle a jaká byla motivace, a pokud jde o Rakousko, splnila se očekávání, která byla na počátku programu?

Snažila jsem se svou práci podložit výzkumem politických, hospodářských a statistických dokumentů z různých archivů. Protože je téma částečně součástí americké historie, pomohly mi nesmírně publikace archivních dokumentů ministerstva zahraničních věcí USA, tzv. The Foreign Relations of the United States, série dokumentů představující historický záznam významných amerických zahraničněpolitických rozhodnutí. Tuto sérii dokumentů uvádím na prvním místě, protože americká politika vůči Rakousku je tam dobře zdokumentovaná na základě telegramů velvyslanců, velitelů okupačních správ a jiných.

Dále jsem v Národním archivu ČR prostudovala větší množství archiválií dokumentující činnost UNRRA ne jen v rámci poválečného Československa, ale i v jiných částech Evropy. Jedná se zejména o různé sborníky, statistické údaje a přehled činnosti či záznamy vyjednávání v kongresu USA na podporu činnosti UNRRA. Navštívila jsem i další archivy v Praze, archiv Ministerstva zahraničních věcí, Archiv České národní banky, Österreichisches Staatsarchiv ve Vídni a Archiv UNO v New Yorku. Každopádně velká vzdálenost, nedostatek času a tehdejší omezené možnosti si v archivu dělat digitální záznamy mi neumožnily využít velkou část pramenů týkajících se této část historie.

Mimo archivních materiálů a materiálů z dobových publikovaných dokumentů jsem přečetla větší množství zahraniční literatury týkajících se UNRRA, Marshallova plánu či poválečného vývoje v Rakousku. Mezi jinými, bych hlavně chtěla zdůraznit práci hlavního historika organizace UNRRA – George Woodbridge, který měl k dispozici tým a po celou dobu, mapovala činnost organizace na všech místech působnosti. Výsledkem je velmi obsáhlá monografie organizace UNRRA, rozdělena do tří velkých bloků popisující činnost jak prvotní pomoci – relief, tak i druhé oblasti – rehabilitation – obnovy s všemi jejími pozitivními i negativními aspekty. Dále se jedná o zajímavé práce jako např. Práce Richarda Hiscockse The Rebirth of Austria, což byl student mezinárodních vztahů a pozdější profesor na univerzitě v Kanadě. Jeho kniha z roku 1953 je jedním z prvních systematických záznamů poválečného vývoje v Rakousku, které mohl sledovat tzv. z první řady, protože v době 1946 až 1949 pracoval jako konzultant na britské ambasádě v Rakousku. V té době začal psát tuto knihu a měl možnost se na plno sporných otázek ptát přímo strůjčů poválečného vývoje, mezi nejdůležitější radil

možnost konzultace knihy s Leopoldem Figlem či Adolfem Shärfem.² Dále bych ráda zmínila práce rakouských historiků zaměřující se na poválečné období Rakouska, jako je Oliver Rathkolb, Andrea Komlosy, Günter Bishof, Dieter Stiefel, Anton Pelinka. Jako cenným zdrojem informací mi pak byly i některé dizertační práce ze zahraničí, kde má toto téma větší zastoupení mezi historiky. Opět mezi ostatními bych ráda zmínila zejména práci Warrena Williamse *British Policy and Occupation of Austria 1945-1955* z britské university Swansea, který ve své práci oponoval v několika otázkách rakouským historikům při pohledu na okupační správu Velké Británie a USA v Rakousku. Další díla uvádím v bibliografii, jsou tam uvedena i ta díla, která jsem přímo necitovala, ale i jejich přečtení či náhled mi pomohly formovat tuto práci.

² Hiscocks, R., *The Rebirth of Austria*, Oxford University Press, 1953, s. 2

Závěr

Na počátku práce jsem si kladla za cíle zformovat americkou humanitární pomoc na příkladu poválečné obnovy v Rakousku. Na počátku studia o organizaci UNRRA jsem získala nejprve pocit, že se jedná o velmi úspěšnou organizaci, která stála na počátku mezinárodní spolupráce v oblasti humanitární péče. Při podrobném výzkumu archivních a dobových záznamů jsem však narazila na velké množství kritiky, zejména pak vůči velkému úřednickému aparátu, který zahrnoval elitní úředníky z USA i jiných zemí, kteří přes všechnu podporu a zkušenosti nebyli schopni vyřešit jeden ze zásadních problémů poválečné obnovy - otázku Displaced Persons. Tento problém se vlekl a řešení se zdálo být v nedohlednu, což mělo neblahý vliv na finanční rozpočet organizace, která nakonec musela skončit předčasně. Předčasně proto, že se v Evropě v době ukončení programu pořád nacházelo přibližně milión uprchlíků, kteří se odmítali vrátit do své vlasti. Zároveň skončila v době, kdy hospodářská obnova nebyla zdaleka vyřešena. UNRRA v mnoha zemích pomohla překonat nejtěžší dva roky po válce, zabránila chaosu a hladovění. Zdaleka se ale nedalo v tomto momentě hovořit o tom, že by ekonomiky v evropských zemích byly připravené na soběstačnost a standardní fungování. K tomu se přidávaly se další problémy jako nepříznivá úroda, na mnoha místech špatná organizace poválečné rekonstrukce a to v čase, kdy začaly mezinárodní rozpře mezi SSSR a Západem. Nedostatečná výživa obyvatelstva, dlouhotrvající stres z války, na mnoha místech pomalu nastartovaný průmysl a s tím spojená velká nezaměstnanost, či nezaměstnatelnost přeživších vojáků a vězňů tak byla ohniskem pro organizované i neorganizované komunistické rozbroje, které v některých zemích kulminovaly až v boje o moc. V roce, kdy skončila UNRRA, byly všechny tyto problémy viditelnější a diskutabilní než v roce 1945. Američtí řadoví občané nechápali, proč je dva roky po válce a po té, co tam proudily miliardy z USA na prvotní obnovu, na tom Evropa pořád tak špatně. Bylo tak velmi těžké obhájit pozici dalších navrhovaných programů, ať už se jednalo o dílčí podpůrné finanční prostředky jednotlivým zemím jako je Řecko, Turecko, Rakousko, Itálie a Francie, tak i o obhajobu Marshallova plánu, která nakonec trvala přes devět měsíců a až politické události v Evropě, zejména pak komunistický převrat v Československu a smrt Jana Masaryka přiměla kongres schválit další organizovanou pomoc Evropě, byť v menším rozsahu, než žádaly evropské státy. Komunistická hrozba byla v důsledku velmi účinným nástrojem v USA, jak přiklonit nerozhodnou část obyvatelstva na stranu tvůrců a

obhájců Marshallova plánu. Pomoc organizace UNRRA se rozbíhala za přirozených podmínek, kdy těsně po válce existovala euforie pomáhat lidem v Evropě, podpořená i tím, jak se americké obyvatelstvo postupně dozvíдалo o hrůzách, které musely lidé v Evropě vytrpět. Navíc nepsaným pravidlem střední a vyšší třídy obyvatelstva bylo podporovat nějaký charitativní spolek a v době války a těsně po válce různých takových spolků vzniklo velmi mnoho. Tyto charitativní spolky, byť co do rozsahu pomoci s porovnáním UNRRA s omezenou činností a finančními prostředky, ci kladly za cíl čistý altruismus - pomoc krajanům, dětem, chudým bez toho, aniž by snažily naklonit si veřejné mínění na svou stranu. To se dělo čistě přirozeně, proto např. Organizace C.A.R.E., i přes to, že jejich pomoc nemohla co do obsahu zdaleka konkurovat dodávkám z Marshallova plánu, byla tak úspěšná a populární mezi lidmi. Byla to pomoc obyčejných lidí obyčejným lidem. UNRRA už jednala na vládní úrovni a v raných počátcích studené války, je tudíž opět přirozené, že se Spojené státy touto pomocí snažili ovlivnit, když už ne lokální politiku jako takovou, tak veřejné smýšlení lidí v přijímacích zemích. Kladly důraz na to, aby bylo zřejmé, odkud zásilky pocházejí. Vydávaly se různé tištěné návody prezentující dodávky (např. někteří Evropani poprvé v životě dostali konzervované jídlo, ke kterému se tiskl manuál) zásilky přicházely potištěné, v novinách se pravidelně objevovaly články oslavující tuto pomoc. A naopak, pokud se objevily zejména v komunistickém tisku negativní či nepravdivé články, americký velvyslanec té země neváhal zakročit a zajistil, aby se v dalších dnech objevily v jiných novinách články na podporu. Nutno podotknout, že komunistům nemohlo uniknout jaké podpory se dostává těmto organizacím mezi obyvatelstvem přijímacích zemích a používaly často lži, aby dezorientovaly obyvatelstvo. Např. když obvinila organizaci UNRRA z toho, že podporuje válečné zločince³, nebo se snažily zesměšnit význam UNRRY, když jedny noviny otiskly obrázek, kde byl znázorněn hubený člověk jako představitel hladového Evropana, který vzhlíží k movitému Američanovi s tím, že je velmi hladový, protože už skoro více jak 5 let se pořádně nenajedl. A ten mu nabízí pouhou žvýkačku, což byla vedle konzerv, čokolády jeden ze symbolů amerických dodávek organizace UNRRA a C.A.R.E.⁴

USA si zároveň velmi hlídaly, aby dodávky z organizace UNRRA a Marshallova plánu nepřišly do nepatřičných rukou, v tomto případě do rukou Sovětů prostřednictvím Rudé armády, o což se samozřejmě Rudá armáda snažila. Jsou dochovány informace, kdy se tento problém řeší

³ NA, fond UNRRA, karton č. 16, tiskové zpravodajství, otázky a odpovědi min, Němce při rozhlasovém rozhovoru

⁴ NA, fond UNRRA, kart.16, tiskové zpravodajství, článek z Lidových novin ze dne 20. 7. 1947

na vládní úrovni, kdy zastupující státní sekretář si stěžuje přímo velvyslanci do SSSR a oznamuje mu, že pokud jsou dodávky z organizace UNRRA v Polsku nebo ČSR konzumovány sovětskými vojáky, tak bude donucen pozastavit dodávky.⁵ Zároveň se USA velmi ohrazovaly vůči transportnímu systému dodávek, které v roce 1945 šly dodávky zejména z východních přístavů, často to tak působilo, že jde o transporty ze Sovětského svazu.⁶ Dalším faktorem, se kterým Spojené státy bojovaly byl fakt, že na to, že poskytly organizaci UNRRA téměř ¾ prostředků měly v Radě UNRRA pouhý jeden hlas.⁷

V době působení Marshallova plánu odpadly v Rakousku tyto neshody, protože bylo zřejmé, odkud pomoc přichází, každopádně pořád zůstávala zásada, že se dodávky v rámci Marshallova plánu nesmí dostat do východní zóny a pokud, tak jedinec organizovaně tak, aby bylo jasné, že jde o pomoc z Marshallova plánu. Marshallův plán v Rakousku byl už koncipovaný tak, aby podpořil obyvatelstvo proti komunistickým tendencím, což bylo vzhledem k tradičnímu odporu Rakouské veřejnosti ke komunistické straně a vzhledem k tomu, jak se chovala Rudá armáda na území Rakouska při okupaci, celkem snadné. Na Marshallově plánu je vidět propojení vývozu komodit a myšlenky, šlo to ruku v ruce. Spolu s finančními prostředky, dovozem chybějících komodit se Rakousku ve velké míře dostávalo i ideologie. V zásadě tak šlo o podporu obyvatelstva a vlády Rakouska v jejich frustrujícím boji o Státní smlouvu. Jako jediná země, která přijímala pomoc v rámci Marshallova plánu, byla zčásti okupovaná Sověty a po celou dobu okupace tu bylo nebezpečí rozdělení země, tak jak se to stalo v Německu, což byl jeden z důvodů, proč Rakousko dostávalo konstantní podporu z USA (UNRRA, Prozatímní pomoc, ERP). V západních zemích, včetně západních zón Rakouska pak v rámci pomoci šlo i institucionální přeorientování na americký model, kdy USA trvalo na koncipování nadnárodních společností, na přístupu společného plánování a sdílením zdrojů.⁸ Toto je jedním z argumentů revizionistů, kteří odmítali do té doby prezentovanou verzi historiků, která obhajovala Marshallův plán jako přirozenou obranu proti sovětské rozpínavosti a naopak Marshallův plán popsali jako nejen geostrategický krok západní Evropy před komunisty, ale jako asertivní

⁵ FRUS, Volume II., General and economic matters, s. 983 -984

URL k této citaci (16.4. 2016) <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945v02>

⁶ NA, fond UNRRA, k.2., s.2, důvěrný dopis ze dne 9.10. 1945 a odpověď Františka Němce ze dne 12. 10. 1945

⁷ Hyde, L. K. JR, NATIONAL STUDIES ON INTERNATIONAL ORGANIZATION THE UNITED STATES AND THE UNITED NATIONS PROMOTING THE PUBLIC WELFARE Examples of American Co-operation 1945-1955, s.55

⁸ Agnew, J., Estrikin, J.N., Marshall Plan Today, New York 2004. s.74

politický program k ochraně a k expanzi světového kapitalistického systému. Sovětské odmítnutí pak bylo přirozenou reakcí nekapitalistického státu, který se snažil vyhnout integraci do kapitalistického systému světové ekonomiky, která přicházela ruku v ruce spolu s podřízenou rolí vůči silné industrializované Americe. I v tomto světle lze vidět poválečné dějiny v Rakousku, kdy Rakousko v letech poválečné obnovy přirozeně inklinovalo k západu. UNRRA, prozatimní pomoc, ale hlavně Marshallův plán byl tak pro Rakousko vítězstvím, které pomohlo udržet morálku v dlouhodobém frustrujícím boji za nezávislost a to i za cenu jisté amerikanizaci společnosti, obchodu a kultury, což je další zajímavé téma, kterým bych se ráda v budoucnosti zabývala.

Bibliografie

Národní Archiv

Fond - UNRRA

Fond – Ministerstvo hospodářské obnovy

Fond – Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv

Österreichisches Staatsarchiv Wien

Složka - UNRRA - Allgemeines, Organization, Aufbau – Statistiker

UN Archives in New York

fond UNRRA

Publikované dokumenty

Foregin Relations of United States - Foreign Relations of the United States, publikované dokumenty z politických a diplomatických jednání vztahujících se k zahraniční politice USA

- US Dept.of State, Germany 1947-1949, The Story in Documents, Washington DC, 1950
<https://history.state.gov/historicaldocuments> -

Ministerstvo výživy – Jak připravovat zboží UNRRA, 1946

Návod, jak používat léky obsažené ve výběru, který zasilá UNRRA – 1945

Čs. Úřad pro hospodářskou pomoc a obnovu –UNRRA a země Moravskoslezské, 1947

UNRRA v ČSR – sborník o činnosti UNRRA – zaměstnanci čs. Úřadu pro hospod.pomoc a obnovu, Praha 1948

Munk, F., *My Century and My Many Lives, The International Civil Servant*, publ. Theragens.com, 1993

Von Oppen, Beate Ruhm, *Documents on Germany under Occupation, 1945-1954*, Oxford University Press, 1955

The American Presidency Project - Publikované dokumenty a veřejné vystoupení jednotlivých amerických prezidentů

<http://www.presidency.ucsb.edu/index.php>

Columbia University Libraries, Herbert H. Lehman Collections - publikované dokumenty a korespondence Herberta H. Lehmana – generálního ředitele organizace UNRRA
<http://library.columbia.edu/locations/rbml/units/lehman.html>

The Georger C. Marshall Foundation, dokumenty a vystoupení G. Marshalla
<https://www.marshallfoundation.org/>

Nixon Foundation, Herter Committee
<https://www.nixonfoundation.org/artifact/rn-herter-committee-report-italy/>

Literatura:

Armstrong Reid, S., Murray, D., Armies of Piece, Canada and UNRRA Years, University of Toronto, 2008

Bader, W.B, Austria Between East and West 1945 – 1955, Stanford 1966

Bischof, G., Stiefel, D.(Hrsg.), 80 Dollar., 50 Jahre ERP-Fonds und Marshall-Plan in Österreich 1948-1998, Wien 1999

Bischof, Günter a Pelinka, Anotn, Austria in the New Europe, Contemporary Austrian Studies, New Jersey 1993

Bradley, John, F.N., Válka a mír po roce 1945, Victoria Publishing, 1994

Cohen, Daniel Gerard, In War's Wake: Europe's Displaced Persons in the Postwar Order, Oxford University Press 2011

Doherty, Muriel K., Letter from Belsen 1945: An Australian Nurse's Experiences with the Survivors of War, Allen&Unwin St. Leonards N.S.W. 2000

Eminger, S., Langthaler, E., Sowjets, Schwarzmarkt, Staatsvertrag, Stichwörter zu Niederösterreich 1945

Ferrel, Robert H., George C. Marshall, New York, 1966

Gemie, S., Reid, F., Humbert, L., Outcast Europe, Refugees and Relief Workers in an Era of Total War 1936-1948, Norfolk 2012

Gitz, B.R., Armed Forces and Political Power in Eastern Europe THE SOVIET/COMMUNIST CONTROL SYSTEM, New York, 1992

Good, D. F., Wodak, R., FROM WORLD WAR TO WALDHEIM, Culture and Politics in Austria and United States. New York 1999

Graham, Andrew-Seldon, Anthony, Government and Economies in the Postwar World: Economic Policies and Comparative Performance 1945 -1985, London 1991

Hiscocks, Richard, The Rebirth of Austria, Oxford University Press London, s. 94.

Hilton, Ella E. Schneider a Hilton, Angela K., Displaced Person : A Girl's Life in Russia, Germany, and America, Louisiana 2006

Herring Jr., George C., Aid to Russia, 1941-1946: Strategy, Diplomacy, The Origin of the Cold War, Columbia University Press, 1973

Karner, S., Stehlík, M., Laussegger, A., Lesiak, P., Česko- Rakousko, rozdělení-odloučení-spojení, sborník a katalog Dolnorakouské zemské výstavy 2009, Jihlava 2009

Kipping, M.-Bjarnar, O., The Americanization of European Business, The Marshall Plan and the Transfer of Us Management Models

Kurth, A., The Great Power and Struggle over Austria 1945-1955, Trinity 1984

Klemperer, V., I Will Bear Witness (1933 to 1941), To The Bitter End (1942 to 1945) and The Lesser Evil (1945 to 1959), London 2000, 2004

Klinghofer, A., J., The Soviet Union & International Oil Politics, Columbia Press University, New York 1977

Kochavi, Arieh, J., Post-Holocaust Politics, Britain, The United States, & Jewish Refugees, 1945 - 1948, University of North Carolina Press 2001

Kossert, Andreas, Kalte Heimat, Mnichov 2009

Kuklík, J., Mýtus a realita tzv. Benešových dekretů. Praha 2002

Kurt, Audrey, The Great Powers and Struggle over Austria, Trinity 1984.

Mainuš, F., Totálně nasazení (1939-1945), Praha, 1974

Mankowitz, Zeev W., Life between Memory and Hope: The Survivors of the Holocaust in Occupied Germany, Cambridge University Press 2002

Miscamble, Wilson D., George F. Kennan and the Making of American Foreign Policy 1947-1950, New Jersey, 1992

Naef, Alain, An Exchange Rate History of the United Kingdom, Cambridge University Press, 2022

Price, H.B., *The Marshall Plan and Its Meetings, published under the auspices of the Governmental Affairs Institute WASIDNGTON, D.C., Oxford University Press, 1955*

Ramsden, John, *Oxfordský průvodce Britskou politikou 20. Století, Praha 2006*

Riley, B., *The Political History of American Food Aid: An Uneasy Benevolence, Oxford 2017*

Seipp, Adam R., *Strangers in the Wild Place: Refugees, Americans, and a German Town, 1945 – 1952, Indiana University Press, Bloomington, 2013*

Sharp, Charles, W., *The Origin of United Nation Relief and Rehabilitation Administration, 1939-1943, Pennsylvania 20012*

Sommer, Karel, *UNRRA a Československo, Opava 1993*

Stourzh, G., *1945 und 1955: Schlüsseljahre der Zweiten Reublik: gab es die Stunde Null? Wie kam es zu Staatsvertrag und Neutralität?, Innsbruck 2005*

Vaculík, J., *Poválečná reemigrace a usídlování zahraničních krajanů. Brno, MU 2002*

Veber Václav, *Dějiny Rakouska, Praha 2002, str. 553*

Wildgans, A., Cumberlege, G., Hiscocks, R., *Rebirth of Austria, London, 1953*

Wilson, Theodore, A., *The Marshall Plan 1947–1951, Headline Series 236, 1977*

Woodbridge, George, *UNRRA: History of the United Nations Relief and Rehabilitation Administration, Columbia University Press 1950*

Odborné studie:

60 Jahre, Marshall-Plan- Eine Würdigung aus Österreichischer Sicht, in *Geldpolitik&Wirtschaft Q2/07*

Comet, Theodore, *Life Reborn in the Displaced Persons Camps (1945-1951), in Journal of Jewish Communal Service, Summer 2000, s.299 – 303*

Grossmann, Atina , *Grams, Calories, and Food: Languages of Victimization, Entitlement, and Human Rights in Occupied Germany, 1945–1949, Central European History 44 (2011), s.118–148*

Haushofer, Lisa, *The “Contaminating Agent” UNRRA, Displaced Persons, and Venereal Disease in Germany, 1945–1947, in Am J Public Health , June 2010, v. 100(6)*

Holian, Anna, *Displacement and the Post-war Reconstruction of Education: Displaced Persons at the UNRRA University of Munich, 1945–1948, in Contemporary European History, Cambridge, May 2008, Vol.17, Issue 2., s.167-195*

Komlosy, Andrea, Výstavba hospodářství – opce a rámcové podmínky, Na rozhraní věků, In: HEISS, G. a kol.: An der Bruchlinie,

Mistry, K., *The United States, Italy and the Origins of the Cold War, Waging Political,* Cambridge, 2014

Reinisch, Jessica, Auntie ,UNRRA‘ at the Crossroads, in Past and Present, Suppl.8, 2013, s. 70-97

Reinisch Jessica, Internationalism in Relief: The Birth (and Death) of UNRRA, in Past and Present, Suppl.6, 2011, s. 258-289

Salvatici, Silvia, ‘Help the People to Help Themselves‘UNRRA relief Workers and European Journal of Refugee Studies, Volume 25, Issue 3, September 2012, s. 428–451

Displaced Persons, in Journal of Refugee Studies Vol. 25, No.3, Oxford University Press, 2012, s. 429 až 451

Slatt, E. Vincent, Nowhere to Go: Displaced Perons in Post-V-E- Day in Germany, in Historian 2002, Vol. 64 Issue 2, s. 275-294

Williams, Warren Wellde, British Policy and the Occupation of Austria, 1945–1955, Swansea University 2004

